

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

CURRICULUM
la disciplina opțională
EDUCAȚIE ECONOMICĂ
ȘI ANTREPRENORIALĂ
CLASELE X-XII

ARIA CURRICULARĂ

Educație socio-umanistică

Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 653 din 13.07.2020)

GRUPUL DE LUCRU PENTRU ELABORAREA CURRICULUMULUI:

Corina Lungu	Consultant principal, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, master în Științe ale Educației, doctorandă, coordonator
Laurenția Filipchi	Director executiv, Junior Achievement Moldova, master în științe politice
Valentina Olaru	Doctor în pedagogie, profesoară discipline socio-umanistice, grad didactic superior, Directoare, Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, mun.Chișinău
Vitalie Andoni	Profesor discipline socio-umanistice, grad didactic superior, Director adjunct, Liceul Teoretic „Gaudeamus”, mun.Chișinău
Aurelia Tomșa	Doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei
Natalia Iacob	Profesoară de discipline economice, grad didactic superior, master în management, Centrul de Excelență în Economie și Finanțe, mun.Chișinău
Natalia Antoci	Lector superior, Catedra Economie Mondială și Relații Economice Internaționale, Institutul de Relații Internaționale din Moldova
Svetlana Dogotaru	Șef al Direcției generale arhitectură, urbanism și relații funciare, mun.Chișinău
Eugenia Ganea	Expertă în domeniul egalității de gen, studii de masterat în Științe ale Educației, doctorandă

RECENZENȚI:

1. Diana Ignatiuc - Doctor în economie, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice a Moldovei.
2. Alexandru Gîncu - Manager Afaceri Publice și Comunicare, Coca-Cola HBC Moldova.

CUPRINS

I. PRELIMINARII	4
II. CONCEPȚIA DIDACTICĂ A CURRICULUMULUI	5
III. SISTEMUL DE COMPETENȚE	8
3.1 Competențe-cheie prioritare pentru disciplina opțională Educație Economică și Antreprenorială.....	8
3.2 Competențe transversale prioritare pentru disciplina opțională Educație Economică și Antreprenorială.....	9
3.3 Competențe specifice disciplinei opționale Educație Economică și Antreprenorială.....	10
IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI	11
4.1 Distribuirea programelor anuale pe clase.....	11
4.2. Repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut pentru fiecare programă anuală..	11
V. PROGRAME ANUALE ȘI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	14
5.1 Programă anuală ECONOMIA APLICATĂ.....	14
5.2 Programă anuală FINANȚELE MELE.....	20
5.3 Programă anuală ETICA ÎN AFACERI	23
5.4 Programă anuală CHEIA SUCCESULUI.....	26
5.5 Programă anuală COMPANIA ȘCOLARĂ.....	29
VI. SUGESTII METODOLOGICE. PROIECTAREA–PREDAREA–ÎNVĂȚAREA.	32
VII. STRATEGII DE EVALUARE	33
VIII.AUXILIARE DIDACTICE DE REFERINȚĂ EDUCAȚIEI ECONOMICE ȘI ANTREPRENORIALE	34
IX. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	36

I. PRELIMINARII

Educația economică și antreprenorială a tinerei generații în Republica Moldova a devenit în ultimul timp un obiectiv social de importanță cardinală. Tot mai mulți cetățeni (femei și bărbați) își orientează activitatea în domeniul economic, în deschiderea unei afaceri proprii, obținerea unui profit legal. Dar, întrucât marea majoritate a persoanelor nu se nasc cu setul definitivat de calități care ar garanta succesul, ci le achiziționează treptat, prin interacțiune cu mediul, promovarea culturii economice se impune pe întreg itinerariul de formare a elevilor (fete și băieți) din învățământul preuniversitar. În conjunctura actuală atât de complexă și axată pe competiție de la nivel individual la scara concurenței între țări și chiar părți ale lumii, fiecare persoană ar avea nevoie de spirit întreprinzător pentru afirmare, de abilități și competențe integratoare pentru asigurarea succesului în plan personal, social și profesional.

Documentele de politici educaționale ale sistemului educațional din Republica Moldova tratează *Educația Economică și Antreprenorială* ca parte integrantă a conceptului și practicii educaționale moderne prin intermediul idealului educațional formulat în Codul educației, articolul 6. *Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.* Deasemenea, una din finalitățile prioritare ale sistemului educațional al Republicii Moldova este domeniul de competențe-cheie menționat în art.11, alin. h) *competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă.*

Disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* este un curs opțional ce se extinde pentru toate treptele de instruire din instituțiile de învățământ primar și secundar general, ciclul I și II, inclusiv treapta liceală. Face parte din categoria *opțional inovator*, deoarece introduce un obiect de studiu în afara celor prevăzute în trunchiul comun al Planului-cadru cu noi competențe specifice și noi conținuturi, încadrat în aria curriculară *Educație socio-umanistică*, dar cu un puternic potențial inter- și transdisciplinar.

Curriculumul pentru disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* pentru treapta liceală reprezintă documentul normativ principal ce reglementează întreg procesul didactic la această disciplină. El constituie instrumentul conceptual ce descrie condițiile învățării și performanțele de atins, la disciplina opțională în cauză, exprimate în competențe specifice, unități de competențe, conținuturi și activități de învățare și evaluare. În baza acestui suport normativ-regulatoriu se iau decizii pentru realizarea eficientă a procesului educațional adresat profesorului și întregii comunități educaționale: managerilor școlari, specialiștilor în educație, specialiștilor în evaluarea pedagogică, autorilor de resurse educaționale, elevilor, părinților și comunităților locale.

Curriculumul pentru disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* pentru treapta liceală este construit în baza programelor internaționale ale Junior Achievement (*Economia aplicată, Finanțele mele, Etica în afaceri, Cheia succesului și Compania școlară*) eșalonate și structurate pe ani de studii în așa mod, asigurând parcursul logic și didactic de formare a competențelor specifice stipulate conform curriculumului.

În același timp, ținând cont de faptul că, beneficiarii prezentului curs de *Educație Economică și Antreprenorială* sunt fetele și băieții care să aflu în pragul unor alegeri educaționale sau pășirii pe piața muncii, dimensiunea de gen și incluziune în educația economică și antreprenorială are o importanță foarte mare. Corelând noțiunea de competențe cu capacitatea cadrelor didactice de a integra dimensiunea de gen în procesul de predare, pentru acest curs este vitală existența și dezvoltarea competențelor de gen la cadrele didactice.

Aceste competențe sunt importante inclusiv din perspectiva drepturilor fundamentale ale omului, deoarece profesorii/profesoarele joacă un rol esențial în educarea elevilor în spiritul intoleranței la discriminare. Ei pot învăța băieții și fetele să dezvolte strategii de viață și să adopte modele de comportament bazate pe principiile echității de gen și parteneriatelor de colaborare între femei și bărbați în sferile publice și private. Însă, valoarea cea mai importantă a acestor competențe ține de faptul că prin educația de gen și incluziune, și promovarea antreprenoriatului feminin în cadrul disciplinei opționale *Educație Economică și Antreprenorială*, un număr mai mare de fete vor fi încurajate să-și transforme pasiunea într-o afacere”.

Este necesar a preciza că „competența de gen” este definită drept capacitatea oamenilor de a identifica aspectele de gen în munca lor și de a acționa în moduri care produc rezultate echitabile pentru bărbați și femei. Competența de gen cuprinde trei dimensiuni - cunoștințe, voință și capacitate:

- Cunoștințe: persoana este conștientă de relațiile de gen în societate și de importanța/efectul acestora în domeniul profesional.
- Voință: stereotipurile de gen sunt percepute ca atare și persoana este motivată să le schimbe.
- Capacitate: descrie capacitatea persoanei de a lucra într-o manieră sensibilă la gen și folosește instrumente pentru a asigura egalitatea de gen.

În aceeași măsură au importanță și aspectele de incluziune, astfel încât efectele predării acestei discipline să producă schimbări pentru persoanele cu dizabilități, iar o abilitate sau pasiune să fie transformată într-o afacere sau în dorința viitorilor antreprenori și antreprenoare să angajeze persoane cu dizabilități în cadrul întreprinderii pe care o vor crea, după ce au beneficiat de aceste programe anuale de educație economică și antreprenorială.

În termeni practici, este imperios necesar pentru profesorii care predau disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* să dețină aceste competențe transferabile, pentru a ține cont că antreprenoriatul poate deveni viața și pasiunea fetelor și băieților, iar prejudecățile cu privire la rolurile de gen atribuite de societate femeilor și bărbaților deseori devin un impediment serios pentru fete atunci când doresc să se lanseze în afaceri. În contextul disciplinei opționale *Educație Economică și Antreprenorială*, competențele de gen sunt competențe specifice și transversale, care intersectează și informează toate sau cele mai multe alte competențe de predare și educație.

Pionieratul și continuitatea pe parcursul ultimilor decenii, a implementării programelor anuale de *Educație Economică și Antreprenorială* în sistemul educațional al Republicii Moldova, aparține organizației obștești Junior Achievement Moldova, care este o organizație non-profit fondată în anul 1995, membră a rețelei JA Worldwide, www.ja.org și a Centrului Regional de la Bruxelles, JA-YE Europe, www.ja-ye.org. Misiunea organizației constă în motivarea și pregătirea tinerei generații pentru a se afirma cu succes în economia de piață. În acest scop, organizația implementează în școlile din Republica Moldova programe anuale opționale de *Educație Economică și Antreprenorială*.

II. CONCEPȚIA DIDACTICĂ A CURRICULUMULUI

Educația Economică și Antreprenorială contribuie ca elevii (fete și băieți) să înțeleagă problemele cu care se confruntă în calitate de consumatori, îi familiarizează cu conceptele economice fundamentale și cu modul economic de gândire. Disciplina opțională în cauză formează și dezvoltă deprinderi de gândire economică și acțiune eficientă, abilități fundamentale de judecată pentru a deveni cetățeni raționali și cu spirit antreprenorial. *Educația Economică și Antreprenorială* constituie un domeniu important de formare a personalității elevilor și elevelor prin pregătirea economică pentru viața individuală.

Disciplina opțională *Educația Economică și Antreprenorială* este axată spre formarea de competențe în accepțiunea Cadrului de referință al Curriculumului Național conform căruia: ”*Competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații*” cu un accent deosebit pe valori, atitudini, care pot contribui plenar la formarea unor cetățeni responsabili și conștienți. (Cadrul de referință al Curriculumului Național, a.2017, p.15)

Elaborarea curriculumului la disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* se bazează pe următoarele principii:

- **Principiul însușirii temeinice** se referă la formarea deprinderilor de învățare logică, ritmică și capacităților de autocontrol.
- **Principiul abordării sistemice și dezvoltării graduale a competențelor** asigură respectarea particularităților de vârstă, a motivațiilor, intereselor elevilor și oferă continuitatea conceptuală a disciplinei opționale *Educație Economică și Antreprenorială*.
- **Principiul integrării** stimulează caracterul inter-, pluri- și transdisciplinar prin integrarea disciplinei opționale cu disciplinile obligatorii, Dezvoltare personală, Matematica, Educație pentru societate.
- **Principiul axiologic** vizează ca finalitate a studierii acestei discipline crearea unui comportament axat pe valori în mediul economiei de piață.
- **Principiul respectării autonomiei și libertății individuale** în exprimarea opiniilor și luarea deciziilor.
- **Principiul flexibilității** asigură parcursurile individuale, posibilitate de individualizare a procesului educațional la nivel de instituție.
- **Principiul racordării la social, inclusiv inserția profesională** pregătește pentru o integrare socio-profesională la ieșirea din sistem în corespundere cu piața muncii.
- **Principiul compatibilizării** cu reperele și standardele europene din învățământ.

Scopul demersului didactic proiectat prin actualul curriculum este de a-i familiariza pe elevi/eleve cu aspectele economiei de piață ale societății din era globalizării pentru a forma competențe economice de integrare socială cu succes a individului.

Competențele economice reprezintă achizițiile principale ale elevului/elevei și finalitățile de bază ale educației economice. Ele au caracter cognitiv-teoretic și acțional-practic, și sunt valorificabile prin abilitatea de a desfășura diverse activități practice cu caracter economic și de a obține rezultatele scontate. Competențele economice se formează prin activitățile de cunoaștere, rearanjare, reorganizare, transformare a cunoștințelor anterioare, încorporarea lor într-un sistem general și integrarea în structura cognitivă a subiectului. Fiecare achiziție cognitivă contribuie la o restructurare a acestora, astfel ca în conștiința elevilor să se organizeze structuri cognitive, care se dezvoltă treptat și se stabilesc legături, asociații și se realizează sinteze noi, ce dau profunzime cunoașterii și contribuie la formarea *competențelor economice cognitiv-teoretice*. În ultimă instanță, competența cognitiv-teoretică se probează prin cunoștințe temeinice, prin priceperea și abilitatea de a acționa, de a desfășura diverse activități practice cu caracter economic și de a obține rezultate apreciate de cei din jur (profesori/profesoare, colegi/colege, părinți). Aceste abilități le definim drept *competențe economice acțional-practice*.

Fiind realizată corect și sistematic, *Educația Economică și Antreprenorială* creează o *gândire economică elementară* proprie, caracterizată prin spirit întreprinzător, soluționare creativă a

problemelor, inițiativă, responsabilitate, atitudine conștientă față de bunurile sociale și personale, față de muncă și de valorile general-umane.

Gândirea economică devine o capacitate permanentă a omului de a reflecta corect asupra vieții economice a societății, a relațiilor economice și a activității economice personale atât în calitate de consumator, cât și de antreprenor.

Antreprenoriatul se referă la capacitatea unei persoane de a-și pune în practică ideile. Aceasta implică inovare, creativitate și asumarea unor riscuri, precum și capacitatea de a planifica, și de a gestiona proiecte pentru realizarea unor obiective.

Abordarea demersului didactic la orele de *Educație Economică și Antreprenorială* se caracterizează prin aplicarea unor strategii axate pe angajarea curiozității intelectuale a elevilor/elevelor, în scopul promovării gândirii critice și a dezvoltării personale. În contextul abordării didactice a educației economice există și spațiu de aprofundare pentru cei care pun preț pe aspecte teoretice. Fuzionarea armonioasă a celor două tradiții educaționale–clasică și pragmatică–în modele de instruire economică și antreprenorială nu se vrea doar o pretenție de originalitate, ci, mai curând, o aspirație la rentabilitate intelectuală și afectivă în învățământul nostru preuniversitar.

Programele anuale de educație economică și antreprenorială la ciclul liceal se caracterizează prin:

- *Caracter aplicativ* – sunt structurate după principiul „*învață acționând*”, astfel elevii și elevele sunt antrenați în activități care facilitează descoperirea de sine stătătoare a adevărurilor despre economie și antreprenorat, consolidând cunoștințele, abilitățile și atitudinile față de realitățile din jur, formând convingeri despre posibilitățile de afirmare a persoanei. Caracterul aplicativ este consolidat și prin parteneriatul profesor-consultant, prin coparticiparea voluntarului din lumea de afaceri la predarea disciplinei.
- *Caracter succesiv* – fiecare programă anuală prevăzută pentru o anumită clasă este o entitate separată, înțelegerea și însușirea căreia nu necesită obligatoriu studierea prealabilă a altor programe anuale economice, deoarece preia conceptele studiate anterior (ciclul gimnazial) și le tratează mai aprofundat, în conformitate cu particularitățile de vârstă și gradul de înțelegere al elevilor/elevelor.
- *Caracter flexibil* – deși există eșalonări de vârstă și recomandări concrete de implementare pentru fiecare programă anuală în cadrul nivelului liceal, sunt posibile fluctuații și ajustări la necesitățile/condițiile concrete ale instituției sau contingentului de elevi/eleve.

Pe parcursul unui an de învățământ poate fi studiată o singură programă anuală de *Educație Economică și Antreprenorială* de la ciclul liceal sub formă de cursuri opționale sau două programe anuale, unul la opțional, iar altul la extracurricular, pentru elevii și elevele din clasele a X-a - XII-a. Studiind programele anuale de *Educație Economică și Antreprenorială* elevii/elevele vor însuși noțiuni economice fundamentale, vor descoperi modul de funcționare a afacerilor în economia de piață și pe piețele internaționale, își vor cerceta propriile interese și oportunități legate de carieră.

Programele anuale Junior Achievement Moldova sunt destinate nu doar viitorilor economiști. Structurate pe baza unui model de accesibilitate occidentală, cunoștințele și abilitățile cultivate în sala de clasă au menirea de a-l face pe orice elev/ă și profesor/profesoară să înțeleagă și să agreeze economia în măsura în care aceasta îi poate schimba viața în bine.

În cadrul programei anuale *Compania Școlară* elevii și elevele vor crea un laborator economic, care le va permite să-și aplice abilitățile antreprenoriale și să confirme fiabilitatea ideii de afaceri prin realizarea produsului pe piața reală. Activitățile de tip „*învață acționând*” oferă o experiență antreprenorială reală în dezvoltarea unei companii.

Scopul urmat nu este de a pregăti economiști din școală, dar de a pregăti tineri/tinere care doresc să-și îmbunătățească conștient calitatea propriei vieți. Acest fapt va contribui la apariția generației de consumatori, angajați, întreprinzători și investitori care vor face alegerea propriului traseu în cunoștință de cauză.

III. SISTEMUL DE COMPETENȚE

3.1. Competențe-cheie prioritare pentru disciplina opțională Educație Economică și Antreprenorială

Curriculumul la disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* este un document normativ–reglator proiectat în baza Cadrului de referință a Curriculumului Național (a.2017) și reprezintă una dintre modalitățile de implementare a politicilor educaționale vizate de Codul Educației al Republicii Moldova (a.2014) și se raportează la Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți, care orientează sistemul de învățământ general obligatoriu spre formarea acestor competențe-cheie, incluse în Codul Educației al Republicii Moldova, art.11, alineatul (5), dar în special se referă la competența de ***a învăța să înveți, competențe sociale și civice, și competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă.***

Acest fapt, conferă importanță racordării competențelor specifice disciplinei respective la competențele cheie și transversale ale învățământului secundar general din țara noastră. Curriculumul la disciplina *Educație Economică și Antreprenorială* urmărește formarea la elevi și eleve a unui set de *competențe specifice, care* sunt etape ale formării competențelor cheie și sunt formate/dezvoltate treptat pe parcursul întregului demers didactic. Competențele cheie spre care sunt îndreptate competențele disciplinei opționale *Educație Economică și Antreprenorială* pot fi prioritizate în felul următor:

1. Competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă este domeniul de competențe cel mai prioritar și relevant în cadrul acestei discipline opționale. Ele solicită în procesul de formare cunoștințele necesare privind oportunitățile pentru activități personale, profesionale și/sau de afaceri, inclusiv aspecte care țin de viziunea ansamblului care oferă contextul în care trăiesc și lucrează oamenii, de exemplu înțelegerea largă a activităților economice, oportunitățile și provocările întâmpinate de un angajator/angajatoare sau o organizație; conștientizarea poziției etice a întreprinderilor, a modalității în care acestea sunt o forță benefică, de exemplu prin schimburi oneste și activități sociale.

Abilitățile solicitate se raportează la managementul de proiect proactiv (incluzând activități de planificare, organizare, gestiune, conducere, delegare, analiză, comunicare, revizuire, evaluare, înregistrare a rezultatelor); reprezentare și negociere eficientă; abilitatea de a lucra individual și în echipe. Formarea capacității de a aprecia și identifica punctele tari și slabe, de a evalua și de a-și asuma riscuri când ele sunt justificate, este una esențială. Setul de atitudini antreprenoriale se caracterizează prin inițiativă, poziție pro activă în viața personală și social-economică, precum și în activitățile de muncă. Aceasta include, de asemenea, o motivare și o determinare în realizarea obiectivelor propuse, căutarea soluțiilor acolo unde alții văd doar probleme, inclusiv și la locul de muncă. Elevii și elevele trebuie să fie, de asemenea, conștienți de latura etică a activității de antreprenariat.

2. Competențe sociale și civice reprezintă din perspectiva acestei discipline opționale capacitatea de a accepta și a respecta valorile general-umane și valorile fundamentale ale unei societăți democratice, deoarece respectând normele și valorile putem asigura o activitate economică

eficientă. Cunoștințele formate sub auspiciile acestei competențe-cheie stimulează înțelegerea felului în care indivizii își asigură un optim fizic și mintal, inclusiv ca resursă pentru sine, pentru familie, pentru mediul social imediat; conștientizarea conceptelor de bază cu privire la indivizi, grupuri, organizații de muncă, egalitate de gen, non-discriminare, societate și cultură; înțelegerea dimensiunilor multi-culturale și socio-economice ale societăților; interacțiunea dintre identitatea culturală națională și cea europeană. Competența solicită abilitatea de a comunica constructiv în diferite medii pentru a manifesta toleranță; exprimarea și înțelegerea diferitelor puncte de vedere; negocierea și abilitatea de a crea încredere și de a manifesta empatie; abilitatea de a face față stresului și frustrării, precum și abilitatea de a le exprima în mod constructiv, realizarea unei distincții între sfera personală și cea profesională. Formarea atitudinilor ca: asertivitate, colaborare și integritate; interes pentru dezvoltările socio-economice și comunicarea interculturală; valorizarea diversității și respectul față de celălalt, deschiderea pentru a depăși prejudecățile și a ajunge la compromis. Aceasta presupune dezvoltarea competențelor sociale și civice prin prisma educării spiritului de antreprenoriat lipsit de prejudecăți, conștientizarea faptului cât de puternice pot fi stereotipurile de gen sau pierderile de pe urma neglijării opțiunilor prin care pot fi incluse în circuitul economic grupurile dezavantajate, precum și înțelegerea valorii contribuției femeilor la o economie mai puternică și prosperă.

3. Competențe de a învăța să înveți înseamnă disponibilitatea elevului/elevei de a organiza și a reglementa propria învățare în raport cu finalitățile acestei discipline, de a studia diversitatea de situații-problemă atât individual, cât și în grup, abilitatea de a organiza eficient timpul, de a achiziționa, procesa, evalua și asimila noi cunoștințe cu privire la domeniul economic, de a aplica noile cunoștințe și deprinderi într-o varietate de contexte a disciplinei *Educație Economică și Antreprenorială*, face ca această competență-cheie să fie una prioritară prin întreg demersul didactic al acestei discipline.

Misiunea de a forma și dezvolta aceste finalități îi revine disciplinei opționale *Educație Economică și Antreprenorială*.

3.2. Competențe transversale prioritare pentru disciplina opțională Educație Economică și Antreprenorială

Transversalitatea este o caracteristică importantă a competențelor-cheie. Acestea traversează diferitele sfere ale vieții sociale, precum și în mod firesc, frontierele disciplinare. Competențele transversale derivă din competențele-cheie, extinzându-le și dezvoltându-le. În acest sens, pornind de la modelul de taxonomie a competențelor transversale din *Cadrul de referință a Curriculumului Național* (a.2017, pag.18-22), putem afirma că competențele prioritare transversale pentru disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* se prezintă astfel:

1. Gândirea complexă și critică, deoarece o persoană capabilă să gândească în mod complex și critic demonstrează o varietate de procese de gândire relevante și necesare în contextul acestei discipline opționale:

- ✓ evaluează, analizează și prezice consecințe; percepe gândirea ca pe un proces holist, integrat;
- ✓ realizează integrarea noilor informații cu experiențele și cunoștințele deținute: utilizează procesele de gândire pentru a interpreta, a organiza și a lucra cu informația; corelează informațiile în moduri noi și unice;
- ✓ echilibrează rațiunea și sentimentele în luarea deciziilor;
- ✓ ia în considerare ideile noi și perspectivele variate pentru a-și lărgi și adânci perspectivele asupra problemelor;
- ✓ formulează concluzii și conștientizează consecințele acestora.

2. Ocupabilitatea, deoarece o persoană pregătită să găsească, să ocupe și să păstreze un loc de muncă își atribuie acțiunile de mai jos, care constituie și se regăsesc în finalitățile programelor anuale acestei discipline opționale:

a) Își alege o carieră și se pregătește pentru aceasta:

- identifică interesele personale care pot conduce la alegerea unei cariere;
- se informează și asimilează cunoștințele necesare pentru a alege dintr-o varietate de rute profesionale;
- își asumă responsabilitatea pentru propria dezvoltare profesională;
- înțelege cum să candideze pentru un loc de muncă și cum să și-l mențină.

b) Își formează competențele necesare pentru ocupabilitate (căutarea, ocuparea și păstrarea unui loc de muncă):

- utilizează procesele de gândire complexă și critică;
- comunică efectiv;
- colaborează și lucrează în echipă;
- este un cetățean responsabil.

3. Colaborarea/lucrul în echipă, deoarece o persoană capabilă să coopereze și să lucreze într-un grup, înțelege și își asumă diferite roluri pentru a învăța pe alții noi competențe și procese; facilitează activitatea în grup și apreciază diversitatea ideilor; sugerează modificări pentru a identifica punctele comune atunci când se confruntă cu interese divergente; generează o varietate de soluții/opțiuni, evaluează calitatea ideilor și rezultatele potențiale ale aplicării lor. Datorită cooperării în cadrul procesului de studii a acestei discipline, elevii și elevele vor învăța cum să utilizeze eficient resursele, să lucreze cu diferite categorii de persoane și grupuri, fapt ce îi face să valorizeze similitudinile și diferențele membrilor de grup; să manifeste empatie față de ceilalți și să răspundă adecvat în privința interrelațiilor complexe prin construirea unui consens.

3.3. Competențe specifice disciplinei opționale Educație Economică și Antreprenorială

1. Utilizarea categoriilor economice în diverse contexte, manifestând interes pentru studiu în domeniu.
2. Rezolvarea problemelor din domeniul economic cu aplicarea operațiunilor matematice, dând dovadă de gândire critică și rațională.
3. Estimarea direcțiilor și a riscurilor în activitatea antreprenorială, demonstrând responsabilitate.
4. Proiectarea strategiilor de valorificare eficientă a resurselor în contexte variate, manifestând inițiativă și spirit antreprenorial.
5. Proiectarea oportunităților de carieră în contextul pieții muncii, valorificând potențialul personal.
6. Respectarea legislației și a normelor etice în activitatea economică, demonstrând responsabilitate socială.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

4.1. Distribuirea programelor anuale pe clase:

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Programe anuale	Clasa	Nr. de ore pe săptămână	Nr. de ore pe an ¹
Opțională	Educație socio-umanistică	ECONOMIA APLICATĂ	X	1	35
		ECONOMIA APLICATĂ	XI	1	35
		ECONOMIA APLICATĂ	XII	1	35
		FINANȚELE MELE	XI	1	35
		ETICA ÎN AFACERI	XII	1	35
		CHEIA SUCCESULUI	XII	1	35
		COMPANIA ȘCOLARĂ (laborator economic)	X, XI, XII	1	35

4.2. Repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut pentru fiecare programă anuală:

Programă anuală ECONOMIE APLICATĂ:

Unități de conținut	Număr de ore	Clasa
UNITATEA I. ECONOMIA CA ȘTIINȚĂ A DECIZIILOR	7	X
UNITATEA II. SISTEME DE ORGANIZARE A ECONOMIEI	7	
UNITATEA III. ACTORII ȘI CIRCUITUL ECONOMIC	7	
UNITATEA IV. COMPORTAMENTUL CONSUMATORULUI RAȚIONAL	7	
UNITATEA V. COMPORTAMENTUL PRODUCĂTORULUI RAȚIONAL	7	
UNITATEA VI. CEREREA ȘI OFERTA	7	XI
UNITATEA VII. MECANISMUL DE FUNCȚIONARE A PIEȚEI	7	
UNITATEA VIII. PRODUCTIVITATEA ȘI EFICIENȚA ECONOMICĂ	7	
UNITATEA IX. COSTUL DE PRODUCȚIE ȘI PROFITUL	7	
UNITATEA X. MECANISMUL CONCURENȚIAL	7	
UNITATEA XI. BUGETUL DE STAT ȘI ROLUL GUVERNULUI ÎN ECONOMIE	5	XII
UNITATEA XII. PROPRIETATEA - FUNDAMENT AL ECONOMIEI CONTEMPORANE	5	
UNITATEA XIII. BANII ȘI INSTITUȚIILE FINANCIARE	5	
UNITATEA XIV. EVALUAREA ECONOMIEI ȘI STABILITATEA ECONOMICĂ	5	
UNITATEA XV. PIAȚA MUNCII	5	
UNITATEA XVI. RELAȚIILE COMERCIALE ÎNTR-O LUME A SCHIMBULUI	5	

¹ Poate varia în funcție de structura anului școlar și datele calendaristice.

UNITATEA XVII. ECONOMIA MONDIALĂ ȘI SISTEMUL RELAȚIILOR ECONOMICE INTERNAȚIONALE	5	
---	---	--

Programă anuală FINANȚELE MELE:

Unități de conținut	Număr de ore	Clasa
UNITATEA I. NECESITATEA EDUCAȚIEI FINANCIARE	5	XI
UNITATEA II. BANII	6	
UNITATEA III. PLANIFICAREA FINANCIARĂ	7	
UNITATEA IV. DE LA ECONOMII LA INVESTIȚII	6	
UNITATEA V. MODALITĂȚI DE PLATĂ	4	
UNITATEA VI. CREDITUL, MANAGEMENTUL RISCULUI	7	

Programă anuală ETICA ÎN AFACERI:

Unități de conținut	Număr de ore	Clasa
UNITATEA I. CONCEPTUL DE ETICĂ	2	XII
UNITATEA II. VALORI UNIVERSALE ȘI VALORI PERSONALE	3	
UNITATEA III. MORALA, ETICA ȘI PRINCIPIILE MORALE	3	
UNITATEA IV. CONFRUNTAREA ÎNTRE VALORI. IMPEDIMENTE ÎN A PROCEDA CORECT	2	
UNITATEA V. AFACEREA. ROLUL ETICII ȘI ETICA PERSONALĂ ÎN AFACERI	5	
UNITATEA VI. ETICA – CINE EȘTI ȘI CUM VREI SĂ FII	2	
UNITATEA VII. FACTORII DE MEDIU CARE INFLUENȚEAZĂ ORGANIZAȚIA SĂ ACȚIONEZE ETIC	3	
UNITATEA VIII. RESPONSABILITATEA SOCIALĂ CORPORATIVĂ ȘI RESPECTUL FAȚĂ DE INDIVID ÎN AFACERI	4	
UNITATEA IX. IMPLICAȚIILE GLOBALIZĂRII ASUPRA ETICII AFACERILOR	1	
UNITATEA X. COMUNICAREA ETICĂ ÎN AFACERI. CULTURA AFACERILOR	4	
UNITATEA XI. IMAGINEA PROFESIONALĂ ÎN AFACERI ȘI ETICA NEGOCIERII	4	
UNITATEA XII. ETICA ÎN SPAȚIUL VIRTUAL	2	

Programă anuală CHEIA SUCCESULUI:

Unități de conținut	Număr de ore	Clasa
UNITATEA I. CHEIA SUCCESULUI – OPORTUNITATE PENTRU DEZVOLTAREA PERSONALĂ ȘI EDIFICAREA CARIEREI	6	XII
UNITATEA II. ABILITĂȚI DE COMUNICARE EFICIENTĂ	4	
UNITATEA III. ABILITĂȚI DE ADOPTARE A DECIZIILOR	7	
UNITATEA IV. STABILIREA ȘI DEZVOLTAREA RELAȚIILOR INTERPERSONALE	4	
UNITATEA V. ACESTA E VIITORUL MEU!	6	
UNITATEA VI. STRATEGII DE VIAȚĂ ȘI CARIERĂ	4	

UNITATEA VII. ACTIVITATE DE PROIECT	4	
--	---	--

Programă anuală COMPANIA ȘCOLARĂ:

Unități de conținut	Număr de ore	Clasa
UNITATEA I. ORGANIZAREA COMPANIEI ȘCOLARE	4	X - XII
UNITATEA II. IDENTIFICAREA IDEII DE AFACERI	5	
UNITATEA III. PLANIFICAREA AFACERII PENTRU COMPANIA ȘCOLARĂ	6	
UNITATEA IV. ADMINISTRAREA COMPANIEI ȘCOLARE	14	
UNITATEA V. LICHIDAREA COMPANIEI ȘCOLARE	6	

V. PROGRAME ANUALE ȘI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

5.1. Programă anuală ECONOMIA APLICATĂ

Programa anuală ECONOMIA APLICATĂ, propusă pentru clasele a X-a–a XII-a, asigură tinerilor posibilitatea de a studia economia pe parcursul celor trei ani de liceu, folosind aplicații practice și studii de caz, cu exemple de pe piață și este un instrument modern de abordare a economiei din perspectiva viitorului statut de antreprenori, angajați sau consumatori. Valoarea acestei abordări este că elevii lucrează în echipă și fac prezentări de studii de caz, formându-și astfel abilități și competențe solicitate de lumea afacerilor. Prin exersarea analizei studiului de caz, a discuțiilor în grup, a prezentărilor, a rezolvării de probleme, elevii și elevele își dezvoltă abilitatea de a analiza o mare varietate de situații economice din viața reală.

CLASA a X-a		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea problemelor economice fundamentale cu care se confruntă societatea umană. - Explicarea modului rațional de alegere și renunțare prin prisma costului de oportunitate pentru efectuarea alegerii corecte. 	<p>UNITATEA I. ECONOMIA CA ȘTIINȚĂ A DECIZIILOR</p> <p>Ce este economia? Penuria. Costul de oportunitate. Întrebările fundamentale ale economiei. Definiția și ramurile principale ale științei economice. Fenomenele, procesele și legile economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu algoritmicizat. • Scriere reflexivă. • Exercițiu de trasare a unei curbe a posibilităților de producție. • Discuții, dezbateri, decizii referitor la penurie. • Exerciții referitor la „Costul de oportunitate”. • Test. Raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Analiza critică a conceptelor și valorilor care stau la baza sistemului economiei naturale și de schimb. - Stabilirea modului în care proprietatea și banii stimulează activitatea antreprenorială. - Investigarea principalelor sisteme contemporane de organizare a economiei. 	<p>UNITATEA II. SISTEME DE ORGANIZARE A ECONOMIEI</p> <p>Sistemele economice. Sistemul economic tradițional. Sistemul economic descentralizat. Sistemul economic centralizat. Sisteme contemporane de organizarea a economiei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Economia în plină desfășurare. Concepte aplicate. • Exercițiu de cercetare și interpretare a situației economice. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.

<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea rolului agenților economici în circuitul economic pentru bunăstarea și prosperitatea participanților. - Descrierea modului în care banii, bunurile și serviciile leagă afacerile într-o economie de piață. - Explicarea rolului statului în economia de piață pentru dezvoltarea personală. 	<p>UNITATEA III. ACTORII ȘI CIRCUITUL ECONOMIC</p> <p>Circuitul economic. Agenții economici: scopuri și funcții. Activitatea economică și componentele ei de bază.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza modelului fluxului circular. • Interpretarea diagramei. • Exercițiu de determinare a rolului agenților economici. • Elaborarea unei hărți a mediului de afaceri. • Discuții despre antreprenoriatul feminin. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea conceptelor economice pentru explicarea comportamentelor individuale și colective a consumatorilor. - Stabilirea programului de consum ce maximizează utilitatea consumatorului în baza legii utilității marginale descrescânde. - Utilizarea, interpretarea tabelelor, graficelor în analiza, soluționarea situațiilor economice. 	<p>UNITATEA IV. COMPORTAMENTUL CONSUMATORULUI RAȚIONAL</p> <p>Bunurile și serviciile – obiect al consumului. Consumatorul și raționalitatea în consum. Utilitatea totală și marginală. Legea utilității marginale descrescânde.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exercițiu de stabilire a legăturii între nevoi, dorințe și posibilități. • Interpretarea graficelor. • Studiu de caz „Stabilirea programului de consum”. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Descrierea rolului, funcțiilor producătorului/întreprinzătorului în sistemul relațiilor de piață. - Determinarea principalelor factori de producție combinate rațional în activitatea economică. - Aprecierea activității antreprenoriale în Republica Moldova ca perspectivă de angajare în câmpul muncii. 	<p>UNITATEA V. COMPORTAMENTUL PRODUCĂTORULUI RAȚIONAL</p> <p>Factorii de producție. Întreprinzătorul – caracteristica și funcțiile lui în sistemul relațiilor de piață. Rolul economic al micilor afaceri. Formele de organizare a afacerilor. Activitatea de antreprenoriat în economia Republicii Moldova. Antreprenoriatul feminin. Cum poate fi amplificată vizibilitatea femeilor întreprinzător de succes? Cum pot fi îmbunătățite educația, pregătirea și perfecționarea femeilor întreprinzător? Moduri în care micile afaceri pot fi atractive pentru instituțiile financiare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de determinare a beneficiilor și problemelor posturii de producător/întreprinzător. • Elaborarea schemelor de analiză a factorilor de producție. • Compararea tipurilor de întreprinderi. Profilul întreprinderilor gestionate de femei. Creșterea antreprenoriatului feminin. • Comentariu: Sunt femeile întreprinzător „subreprezentate” în mass-media, în materialele didactice din școlile de afaceri și revistele academice?

		<ul style="list-style-type: none"> • Analiza specificului antreprenoriatului în Republica Moldova. Ponderea antreprenoriatului feminin. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
CLASA a XI-a		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea rolului cererii și ofertei ca factori esențiali în soluționarea problemei economice de bază: „Ce, Cum, Pentru cine?” - Stabilirea nivelului de sensibilitate a cererii și a ofertei la modificarea prețului sau veniturii pentru asumarea deciziei raționale. 	<p>UNITATEA VI. CEREREA ȘI OFERTA</p> <p>Ce reprezintă cererea? De ce oamenii cumpără mai multe produse la un preț mai mic și mai puține la un preț mai mare? Care este relația dintre cererea individuală și cererea totală? Ce factori influențează cererea? Care este diferența dintre modificarea cantității cerute și variația cererii? Ce este elasticitatea cererii în funcție de preț și care sunt factorii ce o determină?</p> <p>Ce reprezintă oferta și ce exprimă legea ofertei. Care este relația dintre oferta totală și ofertele individuale ale vânzătorilor? Ce exprimă elasticitatea ofertei în funcție de preț și care sunt factorii determinanți? Care este diferența dintre modificarea cantității oferite și variația ofertei.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trasarea curbei cererii și a ofertei. • Interpretarea datelor: „Valoarea cererii”, „Valoarea ofertei”. • Studiu de caz: „Elasticitatea cererii”, „Elasticitatea ofertei”. • Analiza variației cererii și a ofertei. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Descrierea rolului și esenței pieței pentru realizarea schimbului între consumatori și producători. - Determinarea rolului prețului pentru stabilirea echilibrului pieței. 	<p>UNITATEA VII. MECANISMUL DE FUNCȚIONARE A PIEȚEI</p> <p>Cum echilibrează cererea și oferta cantitatea de produse pe care cumpărătorii sunt dispuși să o procure cu cantitatea de produse pe care vânzătorii</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza graficelor și evenimentelor economice. • Exercițiu de aplicații economice. • Aplicarea legii cererii și ofertei. • Analiza dinamicii prețurilor.

<ul style="list-style-type: none"> - Argumentarea interdependenței dintre cerere și ofertă pentru stabilirea prețului pe piață. 	<p>sunt dispuși să o vândă? Ce reprezintă deficitul și surplusul și cum pot fi depășite prin concurență? Cum reușesc prețurile de echilibru ale pieței să repartizeze bunurile și serviciile? Cum motivează prețurile de piață producția de bunuri și servicii? Cum influențează schimbarea cererii și a ofertei prețul de echilibru? Cum furnizează prețurile de piață informații și stimulente pentru consumatori și producători?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Rezolvarea diverselor probleme economice din perspectiva comportamentului producătorului. - Descrierea optimului producătorului în rezultatul combinării factorilor de producție, pentru stabilirea echilibrului. 	<p>UNITATEA VIII. PRODUCTIVITATEA ȘI EFICIENȚA ECONOMICĂ Producția. Combinarea factorilor de producție. Productivitatea. Factorii care determină nivelul productivității. Legea randamentelor descrescătoare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exercițiu de analiză: Rolul factorilor informaționali în inovație și productivitate. • Aplicarea legii randamentelor descrescătoare. Joc de rol. • Exercițiu de stabilire a combinației optime de factori de producție. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Estimarea cheltuielilor de producție pentru determinarea prețului bunurilor și serviciilor produse. - Stabilirea condițiilor de maximizare a profitului în funcție de costurile de producție pentru determinarea optimului volum de producție. 	<p>UNITATEA IX. COSTUL DE PRODUCȚIE ȘI PROFITUL Cost de producție - definiție, caracteristică, funcții. Relațiile dintre dinamica producției și dinamica diferitelor categorii de costuri. Cum se calculează diferite categorii de costuri. De ce costurile se schimbă odată cu modificarea volumului de producție? Căile de reducere a costurilor. Profitul - definiție, caracteristică, funcții, forme. Maximizarea profitului în funcție de costuri. Economii de scară.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea grafică și analitică a costului de producție. • Exercițiu de determinare a profitului. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.

<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea rolului concurenței în economia de piață. - Descrierea mecanismului concurențial și a înțelegerilor secrete create între agenții economici pentru dominarea pieței. 	<p>UNITATEA X. MECANISMUL CONCURENȚIAL</p> <p>Concurența - elementele definitorii, tipuri. Rolul concurenței în economie. Tipurile și formele concurenței în economia liberei inițiative. Caracteristicile pieței cu concurența perfectă. Caracteristicile structurilor concurențiale imperfecte: monopol, monopson, oligopol, oligopson, piața cu concurență monopolistică</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza gradului de concurență în anumite industrii. • Interpretarea graficelor și tabelelor. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
CLASA a XII-a		
Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Evaluarea rolului guvernului într-o economie de piață pentru asigurarea acumulării și repartizării eficiente a unei părți din PIB. - Identificarea modului de finanțare a deficitului bugetar. 	<p>UNITATEA XI. BUGETUL DE STAT ȘI ROLUL GUVERNULUI ÎN ECONOMIE</p> <p>Sectorul guvernamental și rolul guvernului într-o economie națională. Bugetul de stat. Deficitul bugetar. Politica fiscală. Datoria publică.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exprimarea și susținerea opiniilor. • Studiu de caz: Rolurile economice ale guvernului. • Formularea unui argument–rolul economic al autorităților locale. • Analiza datelor-impozite progresive, proporționale și regresive. • Studiul de caz–TVA. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Descrierea conceptului de proprietate în scopul luării deciziilor raționale. - Aprecierea rolului proprietății intelectuale în activitatea economică. 	<p>UNITATEA XII. PROPRIETATEA - FUNDAMENT AL ECONOMIEI CONTEMPORANE</p> <p>Noțiuni generale cu privire la proprietate. Structura proprietății. Conținutul economic de proprietate. Dreptul la proprietate. Principalele forme de proprietate. Rolul proprietății intelectuale în</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Scheme - compararea formelor de proprietate. • Studiu de caz: „Proprietatea intelectuală”. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.

	activitatea economică. Codul urbanismului–între necesitate și modă.	
<ul style="list-style-type: none"> - Argumentarea rolului banilor în economie pentru asigurarea eficienței funcționării pieței monetare. - Investigarea evoluției sistemului bancar în Republica Moldova. - Identificarea modului de menținere a stabilității prețurilor prin aplicarea politicii monetar creditară. 	<p>UNITATEA XIII. BANII ȘI INSTITUȚIILE FINANCIARE</p> <p>Ce sunt banii. Funcțiile banilor. Masa monetară. Banca Națională și rolul ei într-o economie. Servicii bancare. Multiplicatorul monetar. Schimbarea valorii banilor. Inflația.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • O lume a banilor–citirea diagramelor. • Colectarea și interpretarea informației– Servicii bancare. Instituțiile bancare ca sursă de finanțare a întreprinderilor. Programe de finanțare a businessului. Programe speciale de finanțare a businessului feminin. • Exercițiul de calcul–Venitul bancar. • Calcularea multiplicatorului de depozit. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea graficelor în analiza problemelor cu caracter economic. - Analiza principalilor indicatori macroeconomici în diferite faze ale ciclului economic, pentru asumarea deciziilor raționale. 	<p>UNITATEA XIV. EVALUAREA ECONOMIEI ȘI STABILITATEA ECONOMICĂ</p> <p>Indicatorii de rezultate pentru evaluarea economiei. Ciclul economic. Fluctuații economice. Creșterea economică și dezvoltarea economică.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea diagramelor–Ciclul afacerilor. • Aplicarea conceptelor economice. • Studiu de caz- Indici economici. • Joc de rol: Consilii de experți economici. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Descrierea modului de stabilire a echilibrului pe piața muncii pentru „ocuparea deplină” a forței de muncă. - Identificarea principalelor forme ale șomajului pentru asumarea deciziilor raționale privind orientarea în carieră. 	<p>UNITATEA XV. PIAȚA MUNCII</p> <p>Forța de muncă și cum funcționează piața forței de muncă. Cum influențează salariul ocuparea forței de muncă. Ce reprezintă șomajul și cauzele șomajului. Șomajul frictional, structural și ciclic. Ocuparea deplină.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea grafică și analitică a șomajului. • Exercițiu de determinare a echilibrului pe piața muncii. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Aprecierea rolului comerțului intern și extern în dezvoltarea economiei. - Descrierea tendințelor noii economii în efectuarea comerțului electronic. 	<p>UNITATEA XVI. RELAȚIILE COMERCIALE ÎNTR-O LUME A SCHIMBULUI</p> <p>Comerțul-factor determinant în dezvoltarea economiei naționale. Avantajele comerțului. Bariere în calea comerțului. Balanța de plăți. Cooperare</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Compararea avantajelor și dezavantajelor comerțului internațional. • Aplicații – Legea avantajului absolut și comparativ.

<ul style="list-style-type: none"> - Determinarea efectelor comerțului în stabilirea ratei de schimb și a balanței de plăți. 	<p>economică. Rate de schimb. Comerțul electronic – element de bază al noii economii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interpretarea datelor, evenimentelor economice. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea tendințelor în evoluția economiei mondiale pentru asumare de rol activ. - Analiza influenței procesului de globalizare asupra dezvoltării economiei naționale. 	<p>UNITATEA XVII. ECONOMIA MONDIALĂ ȘI SISTEMUL RELAȚIILOR ECONOMICE INTERNAȚIONALE</p> <p>Sistemul economic mondial. Sisteme economice. Clasificarea economiilor după nivel de trai. Organisme de influență mondială. Problemele globale ale secolului XXI-lea. Globalizarea și influența acesteia asupra economiilor naționale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aplicarea conceptelor–Întrebări economice fundamentale. • Principii economice–Stimularea creșterii economice în țările în curs de dezvoltare. Studiu de caz. • Comentariu: „Noutăți din economie”. • Test. Discuții și raționamente economice.

5.2. Programă anuală FINANȚELE MELE

Programa anuală FINANȚELE MELE, propusă pentru clasa a XI-a, oferă cunoștințe despre etapele unei planificări financiare, despre elementele și tipurile de buget, despre principii de economisire și categorii de investiții, despre varietatea de credite și costul acestora, despre modalități de plată și managementul riscului. Programă anuală dezvoltă la elevi și eleve abilități de planificare financiară corectă, îi îndrumă să descopere importanța economiilor pentru investițiile ulterioare, cât și avantajele și dezavantajele creditului, îi învață să ia decizii corecte pentru o independență financiară personală, deci îi pregătește pentru viață și le oferă șanse pentru o carieră plină de realizări și succes. Cursul îi ajută pe elevi și eleve să-și analizeze comportamentul față de bani și să-și construiască o relație cu aceștia, însă una pe care o pot controla ei, și nu invers.

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Explicarea necesității educației financiare pentru asigurarea succesului personal. - Identificarea abilităților necesare pentru participarea activă la procesul decizional. - Ierarhizarea dorințelor în funcție de nevoi pentru raționalizarea actului de consum. 	<p>UNITATEA I. NECESITATEA EDUCAȚIEI FINANCIARE</p> <p>De ce ai nevoie de educație financiară? Piramida nevoilor. Abilități esențiale pentru o colaborare mai bună cu banii. Valori esențiale pentru un stil de viață financiar sănătos. Laborator de aplicații economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Piramida lui Maslov. • Ierarhizarea valorilor. • Colaborarea eficient. • Activitatea: „Stil de viață financiar sănătos”.

<ul style="list-style-type: none"> - Caracterizarea formelor de evoluție a banilor pentru dezvoltarea personală. - Descrierea conceptului de bani pentru înțelegerea utilizării raționale. - Argumentarea rolului banilor în economie pentru asigurarea eficiență a schimbului. 	<p>UNITATEA II. BANII</p> <p>Ce sunt banii? Rolul banilor în viața noastră. Pe cât de importanți sunt banii pentru tine. Istoria, formele și funcțiile banilor. Bani în numerar, bani virtuali. Produsul transformat în bani/proprietatea intelectuală. Laborator de aplicații economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Activitatea: „Trocul”. • Din istoria banilor. • Se fac banii cu ciocanul? • Banii legali. Trezoreria. Însemne ale securității banilor. • Studii de caz. • Curiozități despre bani. • Idee/pasiune transformată în bani.
<ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea unui buget personal și familial în funcție de nevoile și dorințele fiecărui membru. - Stabilirea priorităților familiale în întocmirea unui buget pentru asumarea de rol activ. - Identificarea costurilor asociate pentru alegerea și dezvoltarea unei cariere. - Argumentarea modului în care deciziile influențează abilitatea de a economisi în crearea bugetului. - Stabilirea obiectivelor realiste (SMART) reieșind din resursele disponibile. 	<p>UNITATEA III. PLANIFICAREA FINANCIARĂ</p> <p>Stabilirea etapelor de elaborare a bugetului: stabilirea scopului: necesități și dorințe; estimarea veniturilor; planificarea cheltuielilor. Surse de venit. Locuri de muncă, tipuri și forme de remunerare a muncii. Obiective financiare corect formulate. Bugetul personal și finanțele familiei. Bugetul–arta managementului financiar: tipuri de bugete, penuria. Laborator de aplicații economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Buget personal. • O lună din viață. • Bugetul familiei. • Punct de echilibru: plan personal de venituri, cheltuieli și economii. • Simularea unei loterii. • Surse de venit și cheltuieli ale bugetelor publice. • Activitatea: „Vreau să devin antreprenor”. • Gestionăm eficient proiecte de grup. • Programe guvernamentale. Avantaje/dezavantaje. • Proiectare SMART. • Studii de caz.

<ul style="list-style-type: none"> - Aplicarea cunoștințelor specifice în analiza posibilităților de dezvoltare. - Argumentarea importanței planului de economii și investiții pentru atingerea obiectivelor, luând în calcul riscurile. - Identificarea avantajelor și dezavantajelor fiecărei opțiuni de investiție pentru asumarea deciziilor. - Recunoașterea metodelor de influență a publicității pentru o cumpărătură reușită. 	<p>UNITATEA IV. DE LA ECONOMII LA INVESTIȚII</p> <p>De ce este important să economisești bani? Principiile de gestionare a banilor. Economii personale–opțiuni de investiții. Bani în bancă. Economisirea și garantarea depozitelor. Consumatorul și publicitatea, tipuri și metode de influență. Laborator de aplicații economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Activitatea: „Filtre”. • Activitatea: „Bani albi pentru zile grele”. • Studii de caz. • Ghidul investitorului. • Activitatea: „Opțiuni și decizii”. • Activitatea: „De la vis la realitate”. • Un credit pentru viitor. • Activitatea: „Banii în bancă”. Avantaje și dezavataje. • Activitatea: „Sunt consumator înțelept, fac cumpărături inteligente”. • Calcule matematice. • Spotul publicitar.
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea avantajelor modalităților de plată moderne față de modalitățile de plată tradiționale pentru un management eficient al timpului. - Recunoașterea diversității serviciilor bancare pentru explorarea practică a acestora. - Explicarea modului în care sunt eficientizate tranzacțiile bancare inițiate prin mijloace moderne de plată pentru efectuarea alegerii corecte. 	<p>UNITATEA V. MODALITĂȚI DE PLATĂ</p> <p>Modalități de plată tradiționale și modalități de plată moderne. Carduri bancare, operațiuni cu cardul. Servicii bancare, transferuri bănești. Laborator de aplicații economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monede și bani de hârtie. • Card de debit/card de credit. • Cardul comercial. CAMBIA. • Activitatea: „Merg la bancă. Efectuez tranzacții bancare”. • Activitatea: „Merg la bancă. Mi-a trimis mama bani din străinătate”.

<ul style="list-style-type: none"> - Explicarea beneficiilor și riscurilor unui credit pentru utilizarea responsabilă a mijloacelor împrumutate. - Estimarea costului creditului pentru raționalizarea deciziei asumate. - Identificarea situațiilor de risc financiar pentru evitarea acestora. - Evaluarea problemelor financiare proprii în scopul soluționării acestora prin utilizarea tehnologiilor moderne. 	<p>UNITATEA VI. CREDITUL, MANAGEMENTUL RISCULUI</p> <p>Creditul de consum, beneficiile și riscurile acestuia (credit „doar cu buletinul”). Comisioane bancare. Schimb valutar, influența cursului de schimb. Costul vieții și securitatea financiară. Asigurarea. Furt de identitate. Tehnologii de căutare creativă a soluțiilor pentru problemele vieții. Laborator de aplicații economice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fișa celor „3 C”. • Cartele-situații. • Costurile creditului. • Activitatea: „De câtă matematică avem nevoie”. • Activitatea: „O viață în siguranță”. • Prețul și obiecte de preț. • Să ne protejăm identitatea. • Studii de caz.
--	--	--

5.3. Programă anuală ETICA ÎN AFACERI

Programa anuală ETICA ÎN AFACERI, propusă pentru clasa a XII-a, prezintă elevilor și elevelor atât importanța valorilor personale, cât și pe cea a valorilor universale în dezvoltarea unui caracter puternic și demn, necesar în etica afacerilor. Programa este gândită astfel încât să le ofere posibilitatea de a interacționa, de a discuta și a analiza dileme etice, de a-și lărgi perspectiva asupra eticii prin înțelegerea aspectelor multiculturale.

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Sintetizarea sistemului de valori care se stabilesc între agenții economici pentru autonomie și integritate morală. 	<p>UNITATEA I. CONCEPTUL DE ETICĂ</p> <p>Etica. Principiile fundamentale ale eticii, funcțiile eticii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Brainstorming. • GPP. • Tabel de anunțuri.
<ul style="list-style-type: none"> - Argumentarea interdependenței dintre valorile universale și etica în afaceri pentru deschidere față de moduri noi de gândire și idei noi. 	<p>UNITATEA II. VALORI UNIVERSALE ȘI VALORI PERSONALE</p> <p>Maxima. Valorile universale și cum influențează viața personală a oamenilor. Rolul comunității în</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Prelegere.

<ul style="list-style-type: none"> - Asumarea unui comportament axat pe valori, priorități și decizii personale. 	<p>concordanță cu tradițiile și cultura. Factorii importanți care ne ajută să formăm setul de valori.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri a clasei.
<ul style="list-style-type: none"> - Aplicarea modelului de luare a deciziilor morale la diferite situații concrete pentru dezvoltarea personală. - Stabilirea limitelor de conflict în raport cu opțiunile morale pentru responsabilitatea deciziilor asumate. 	<p>UNITATEA III. MORALA, ETICA ȘI PRINCIPIILE MORALE</p> <p>Etica datoriei, conștiinței morale. Conținutul educației morale. Metodele și procedeele de educație morală. Dilema etică, decizia morală. Consecințele unui comportament contrar eticii. Caracteristicile specifice care influențează comportamentul etic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Blazonul. • GPP. • Discuții. • Tabla de anunțuri a clasei.
<ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea strategiilor de soluționare a zonelor de umbră pentru atitudine proactivă și contribuție efectivă în activitatea comună. Identificarea deciziei optime în raport cu nevoile și impedimentele existente pentru respectarea legii. 	<p>UNITATEA IV. CONFRUNTAREA ÎNTRE VALORI. IMPEDIMENTE ÎN A PROCEDA CORECT</p> <p>Valorile concurente. Compromisul. Zona de umbră. Judecata. Clauza de confidențialitate. Ce înseamnă să procedezi corect? Ce este influența? Nevoile personale. Falsa justificare. Idealurile. Importanța nevoilor celorlalți. Deciziile optime. Motivațiile.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Activitate PRO, CONTRA. • GPP. • Lucru în grup.
<ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea interesului rațional în cadrul afacerii și dilema socială. Evaluarea codului de etică ca un instrument al organizației pentru a asigura buna funcționare. 	<p>UNITATEA V. AFACEREA. ROLUL ETICII ȘI ETICA PERSONALĂ ÎN AFACERI</p> <p>Afacerea. Scopul unei afaceri. Proprietarii afacerii. Misiunea eticii în concordanța generației tinere cu mediul de afaceri. Caracterul și importanța lui. Interesul rațional în afacere. Dilemele sociale. Organizația. Cultura organizațională. Etica organizațională. Codul de etică–un instrument al organizației.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri.
<ul style="list-style-type: none"> - Anticiparea efectelor eticii asupra propriului viitor. 	<p>UNITATEA VI. ETICA–CINE EȘTI ȘI CUM VREI SĂ FII</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul.

	Valorile personale fundamentale, cine poate influența valorile personale. Personalitate bazată pe valori. Cum se dezvoltă caracterul și ce înseamnă setul de standarde.	<ul style="list-style-type: none"> • Discuții în plen. • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri.
- Evaluarea eticii organizaționale în acțiune pentru interes și implicare.	UNITATEA VII. FACTORII DE MEDIU CARE INFLUENȚEAZĂ ORGANIZAȚIA SĂ ACȚIONEZE ETIC Factorii mediului extern ai organizației. Persoanele interesate în dezvoltarea organizației. Așteptările mediului.	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • GPP. • Lucru în grup.
- Identificarea acțiunilor responsabile într-o companie pentru inițiativă și libertate economică. Stabilirea obligațiilor și drepturilor morale ale angajaților în concordanță cu legislația în vigoare.	UNITATEA VIII. RESPONSABILITATEA SOCIALĂ CORPORATIVĂ ȘI RESPECTUL FAȚĂ DE INDIVID ÎN AFACERI RSC. Evoluția activităților responsabile a companiilor. Acțiunile responsabile a unei companii. Clasificarea acțiunilor responsabile. Beneficiile acțiunilor de RSC. Relațiile dintre angajați. Corectitudinea relațiilor cu angajații.	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri.
- Analiza aspectelor culturale legale în concordanță cu normele etice în afaceri pentru raționalizarea deciziei.	UNITATEA IX. IMPLICAȚIILE GLOBALIZĂRII ASUPRA ETICII AFACERILOR Aspecte culturale. Aspecte legale. Răspunderea corporațiilor. Cum se implică în influențarea mediatică. Politicile de marketing. Consumatorii pieței globale.	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri.
- Proiectarea modalităților de comunicare corecte și dilemele ce apar în rezultatul lipsei comunicării. Stabilirea factorilor	UNITATEA X. COMUNICAREA ETICĂ ÎN AFACERI. CULTURA AFACERILOR	<ul style="list-style-type: none"> • Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Lucru în grup.

determinanți ai culturii exterioare pentru realizarea succesului.	Rolul comunicării în relațiile de afaceri. Modalități de dezvoltare a comunicării corecte și problemele care apar în urma lipsei comunicării. Eticheta și politețea. Factorii determinanți ai culturii exterioare. Importanța ținutei în viață și la serviciu.	• Tabla de anunțuri.
- Stabilirea concordanței între ținută, cultura vorbirii, stima de sine pentru realizarea succesului în afaceri. Aplicarea strategiilor de negocieri pentru autocunoaștere și încredere în forțele proprii.	UNITATEA XI. IMAGINEA PROFESIONALĂ ÎN AFACERI ȘI ETICA NEGOCIERII Riscurile în acțiunile de perfecționare a imaginii profesionale. Variantele de interacțiune între ținută-cultura vorbirii-stima de sine. Tendințele de dezvoltare a tehnicilor etice de negociere. Personalitatea negociatorului.	• Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • GPP. • Joc de rol. • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri.
- Evaluarea pericolului etic la care se supun persoanele în spațiul virtual pentru raționalizarea deciziei asumate.	UNITATEA XII. ETICA ÎN SPAȚIUL VIRTUAL Mijloacele de comunicare. Mediile sociale. Securitatea și confidențialitatea informației. Ignorarea normelor etice în spațiul virtual. Pericole la care se expun persoanele în spațiul virtual. Cutia lui Potter. Loialitatea în cotextul eticii virtuale.	• Studiu de caz. • Jurnalul. • Discuții în plen. • Lucru în grup. • Tabla de anunțuri.

5.4. Programă anuală CHEIA SUCCESULUI

Programa anuală CHEIA SUCCESULUI, propusă pentru clasa a XII-a, furnizează tinerilor informațiile necesare pentru a-și putea forma un stil de viață sănătos și creează oportunități în alegerea carierei. Programă anuală are ca scop dezvoltarea abilităților interpersonale ale elevilor/elevelor și crearea unei viziuni mai clare asupra viitoarei cariere, asupra rolului în comunitatea din care fac parte și a necesității educației pentru viitor. Evenimentul **Profioniști și debutanți** este unul din componentele cursului, care introduce tinerii în mediul de lucru al unei companii, le oferă cunoștințe teoretice, experiențe practice și modele de carieră profesională, ajutându-i să ia decizia cea mai potrivită privind viitorul lor profesional. Programă își propune să îi ajute pe tineri să înțeleagă relația dintre procesul de învățare și succesul la locul de muncă, să observe modul de lucru în echipă și regulile de funcționare ale diferitelor departamente, precum și ale întregii companii. Ei au ocazia să identifice abilitățile necesare exercitării unei anumite meserii, să evalueze posibilitățile de realizare a unei cariere profesionale de succes și să învețe cum să facă față procesului de recrutare în câmpul muncii.

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea abilităților de succes pentru aprecierea propriilor aspirații, valori, scopuri. - Autoevaluarea abilităților personale din perspectiva proiectării carierei în raport cu propriile aspirații. 	<p>UNITATEA I. CHEIA SUCCESULUI– OPORTUNITATE PENTRU DEZVOLTAREA PERSONALĂ ȘI EDIFICAREA CARIEREI</p> <p>Standarde comportamentele: de la liceu la mediul de afaceri. Cele 16 abilități ale succesului. Tu alegi! Profesiunea ta de vis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Proiect de grup. • Prezentări. • Predare complimentară. • Joc de rol. • Discuții. • Analiza materialelor vizuale.
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea posibilităților de utilizare a limbajului verbal și non-verbal în strategiile de comunicare formală și informală la locul de muncă. - Aprecierea rolului comunicării eficiente, cooperării, onestității și al respectului pentru activitate eficientă în echipă. 	<p>UNITATEA II. ABILITĂȚI DE COMUNICARE EFICIENTĂ</p> <p>Comunicare eficientă și ineficientă. Comunicare verbală și non-verbală. Dezvoltarea abilităților de comunicare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Proiect de grup. • Prezentări. • Predare complimentară. • Joc de rol. • Analiza informației. • Rezolvarea de probleme.
<ul style="list-style-type: none"> - Corelarea acțiunilor de evoluție în carieră cu potențialul individual și perspectivele pieței muncii. - Dezvoltarea abilităților de management personal pentru evoluția personală. - Proiectarea cu responsabilitate a deciziilor asumate pentru dezvoltarea personală și profesională. 	<p>UNITATEA III. ABILITĂȚI DE ADOPTARE A DECIZIILOR</p> <p>Rezolvarea conflictelor și negocierea. Gândește ca un învingător! În căutarea unor soluții inteligente. Adoptarea deciziilor: responsabilitate și activism. Abilități de management personal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Activitatea „Învingător”, „Învins”, „Neutru”. • Rezolvarea problemelor. • Autoevaluare. • Lucru în echipă.
<ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea strategiilor de comunicare la locul de muncă pentru dezvoltarea unei cariere de succes. - Aplicarea strategiilor adecvate pentru rezolvarea problemelor în situații concrete de viață la locul de muncă. 	<p>UNITATEA IV. STABILIREA ȘI DEZVOLTAREA RELAȚIILOR INTERPERSONALE</p> <p>Cunoașterea de sine-prim pas în stabilirea relațiilor interpersonale. Ghidare și influențare. Lucrul în echipă. Abilități de lucru în echipă.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comunicare verbală. • Prezentări. • Predare complimentară. • Joc de rol. • Lucru în echipă. • Autoevaluare.

<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea oportunităților de angajare în contextul pieței muncii locale pentru o carieră de succes. - Aplicarea abilităților ce asigură succesul unui interviu de angajare pentru dezvoltarea personală. - Valorificarea posibilităților de promovare personală în cadrul unui interviu de angajare, din perspectiva viitoarei profesii. 	<p>UNITATEA V. ACESTA E VIITORUL MEU!</p> <p>În căutarea unui loc de muncă. Spirala de marketing. Elaborarea CV-lui și a scrisorii de intenție. Interviul de angajare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comunicare verbală. • Prezentări. • Predare complimentară. • Joc de rol.
<ul style="list-style-type: none"> - Descrierea oportunităților educaționale și profesionale din perspectiva cunoașterii de sine și a pieței muncii. - Argumentarea deciziei privind profesia potrivită în baza cercetării lumii profesiilor și a sistemului de valori personale. 	<p>UNITATEA VI. STRATEGII DE VIAȚĂ ȘI CARIERĂ</p> <p>Alegerea unei profesii–calea de succes în edificarea carierei. Valori personale și rolul lor în construirea unei cariere de succes. Strategii personale în trasarea unor etape ale vieții.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Procesarea informației. • Reflectare și evaluare. • Autoevaluare. • Lucru în echipă.
<ul style="list-style-type: none"> - Stabilirea relației dintre comportamentul propriu și a mediului de afaceri pentru adeziune la valorile morale general umane. 	<p>UNITATEA VII. ACTIVITATE DE PROIECT</p> <p>Utilitatea portofoliului personal și structura acestuia. Elaborarea portofoliului personal. Elaborarea și selectarea materialelor pentru portofoliu. Elaborarea profilului personal. Sinteză: Cheia succesului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rezolvarea problemelor. • Reflecție și evaluare. • Prezentarea portofoliului. • Analiza informației.

5.5. Programă anuală COMPANIA ȘCOLARĂ

Programa anuală COMPANIA ȘCOLARĂ, propusă pentru clasele a X-a–a XII-a, oferă participanților oportunitatea de a-și conduce propria afacere pentru a înțelege ce presupune înființarea, funcționarea și succesul unei societăți comerciale. Tinerii cercetează piața, obțin capital prin vânzare de acțiuni și administrează înregistrările contabile ale companiei. Compania Școlară este o oportunitate de a aplica principiile economice și de afaceri, contribuie la dezvoltarea spiritului organizatoric, a aptitudinii de conducere, a responsabilității și competențelor de lucru în echipă.

Unități de competență	Unități de conținut	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> - Descrierea conceptului Companiei Școlare pentru stabilirea beneficiilor personale de participare în cadrul programei. - Caracterizarea etapelor de desfășurare a activităților în cadrul Companiei școlare pentru conștientizarea responsabilității deciziilor asumare. - Determinarea riscurilor și beneficiilor formelor organizatorico-juridice în corespundere cu legislația în vigoare. 	<p>UNITATEA I. ORGANIZAREA COMPANIEI ȘCOLARE</p> <p>Prezentarea conceptului Compania Școlară. Beneficiile participării în cadrul Companiei Școlare. Crearea echipelor în cadrul Companiei Școlare. Etapile activității în cadrul Companiei Școlare. Formele de organizare a Companiei Școlare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea obiectivelor SMART de participare în cadrul Companiei Școlare. • Exerciții de analiză a costurilor și beneficiilor participării în cadrul Companiei Școlare. • Atelier de discuții privind crearea echipei. • Afacerile de succes aparțin celor pasionați. • Autoanaliza și aprecierea posibilităților. • Exerciții de stabilire a etapelor activității în cadrul Companiei Școlare. • Discuții și analiza modelelor de organizare a activității Companiei Școlare. • Alegerea Administrației Companiei Școlare. Diversitatea echipei: diversitatea de gen.
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea oportunităților pentru implementarea propriei idei de afaceri pentru dezvoltarea personală și profesională. - Analiza viabilității ideii de afaceri pentru obținerea eficienței economice. 	<p>UNITATEA II. IDENTIFICAREA IDEII DE AFACERI</p> <p>Care este afacerea mea? Viabilitatea ideii de afaceri. Elemente de identitate corporativă. Elemente de management al Companiei Școlare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Simularea de jocuri, în care să identifice ideile de afaceri adaptate la cerințele pieței. • Elaborarea studiului de fezabilitate cu privire la viabilitatea ideii de afaceri. • Proiect cu privire la elementele de identitate corporativă.

<ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea elementelor de identitate corporativă pentru asigurarea succesului afacerii. - Aplicarea elementelor de management în cadrul Companiei Școlare pentru atitudine proactivă și contribuție efectivă în activitatea comună. 		<ul style="list-style-type: none"> • Organizarea ședinței consiliului de administrație și aprobarea documentelor companiei. • Activități de elaborare și aprobare a planului de activitate. • Exerciții de grup, discuții, privind aprobarea elementelor de identitate corporativă, distribuirea responsabilităților.
<ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea propriului plan de afaceri în scopul luării deciziilor raționale. - Identificarea rolului marketingului în succesul unei afaceri. - Stabilirea unei strategii de promovare a produsului pentru obținerea succesului. 	<p>UNITATEA III. PLANIFICAREA AFACERII PENTRU COMPANIA ȘCOLARĂ</p> <p>Ce este un Plan de afaceri? Descrierea Planului de afaceri. Strategia de marketing. Planul operațional. Planul de management și resurse umane. Planul financiar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lucru în echipă privind elaborarea planului de afaceri. • Completarea formularelor privind activitatea de marketing, management, planul financiar, planul operațional. • Stabilirea cheltuielilor întreprinderii, a salariului de personal, contul de venituri și cheltuieli. • Întrunirea consiliului de administrare privind aprobarea planului de afaceri.
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea oportunităților de finanțare pentru derularea activității antreprenoriale. - Estimarea necesarului de capital pentru desfășurarea activității de producție. - Desfășurarea activității de producere pentru asigurarea succesului. - Argumentarea interdependenței dintre cerere și ofertă pentru stabilirea prețului pe piață. 	<p>UNITATEA IV ADMINISTRAREA COMPANIEI ȘCOLARE</p> <p>Atragerea investițiilor în cadrul Companiei Școlare. Activități curente în cadrul Companiei Școlare. Activitatea de producere în cadrul Companiei Școlare. Etichetarea produselor. Soluționarea problemelor. Evenimente speciale în cadrul Companiei Școlare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Activități de fundraising (strângere de fonduri) în cadrul Companiei Școlare. • Activitate de estimare a cheltuielilor de marketing. • Realizarea planului de producție. • Studiul de caz privind cerințele de etichetare. • Analiza traseului de dezvoltare și realizare. • Simularea activităților de promovare și realizare a produselor/serviciilor.

<p>- Aprecierea rolului cooperării, onestității și al respectului în lucrul în echipă, pentru realizarea comunicării eficiente.</p>		
<p>- Evaluarea rezultatelor activității antreprenoriale pentru estimarea eficienței activității. - Gestionarea profitului pentru contribuția efectivă în activitatea comună.</p>	<p>UNITATEA V. LICHIDAREA COMPANIEI ȘCOLARE Graficul de lichidare a Companiei Școlare. Finalizarea producției și vânzărilor. Elaborarea raportului operațional final în cadrul Companiei Școlare. Ce facem cu profitul? Laborator economic.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Exercițiu de realizare a stocurilor de bunuri/servicii. • Discuții privind aprobarea graficului de lichidare. • Aprobarea raportului de activitate a Companiei Școlare. • Brainstorming–Impactul participării în cadrul Companiei Școlare în dezvoltarea personală.

VI. SUGESTII METODOLOGICE. PROIECTAREA–PREDAREA–ÎNVĂȚAREA

Strategiile didactice utilizate în implementarea curriculumului de *Educație Economică și Antreprenorială* se constituie din metodele și tehnicile didactice utilizate în cadrul procesului de predare-învățare îndreptate spre realizarea eficientă a finalităților curriculare. Metodologia didactică a *Educației Economice și Antreprenoriale* este centrată pe elev ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea acestuia înspre formarea unităților de competență și competențelor specifice. În planificarea și organizarea activităților didactice pentru valorizarea competențelor și asigurării transferabilității acestora la nivelul diferitelor sarcini, se recomandă ca strategiile didactice utilizate în predarea disciplinei *Educație Economică și Antreprenorială* să pună accent pe:

- dezvoltarea receptivității elevilor/elevelor și a capacităților de abordare rațională a problemelor economice personale și publice, în contextul unui mediu economic, social și cultural complex și dinamic;
- dezvoltarea gândirii critice, aplicată la realitate, dar și formarea unei atitudini pozitive față de viață, curajul de a se confrunța cu diverse probleme;
- dezvoltarea spiritului de inițiativă antreprenorială și de implicare în viața comunității;
- explorarea opțiunilor de carieră și management financiar personal și familial;
- formarea de opinii, mentalități sau comportamente;
- coerență și abordări inter- și transdisciplinare.

Educația Economică și Antreprenorială solicită o ajustare optimă a sistemului metodologic la necesitățile de învățare ale diverselor categorii de elevi (de vârstă, gen, interese, receptivitate), optând pentru sporirea caracterului activ-participativ al metodelor de învățare, pe aplicarea unor exerciții cu un pronunțat caracter formativ, în valorificarea noilor tehnologii informaționale, care să-l implice pe elev/ă direct în procesul de învățare, stimulându-i creativitatea, interesul pentru nou, dezvoltarea gândirii, reușind să aducă o importantă contribuție la dezvoltarea întregului său potențial.

Profesorul/profesoara are rol de facilitator care creează contextul favorabil atingerii finalităților proiectate. Reieșind din aceste repere conceptuale, recomandăm profesorilor să utilizeze paradigma constructivistă în proiectarea și realizarea procesului didactic, care pune în valoare: experiența anterioară a elevului/elevei cu scopul facilitării studiului activ prin implicarea activă a elevului/elevei; orientarea procesului de învățare spre situații concrete din viață; îmbinarea judicioasă a activității individuale și a activității în grup; axarea pe formarea de atitudini și valori prin crearea oportunităților de reflecție asupra celor studiate.

Profesorul/profesoara este încurajat/ă să propună, prin proiectarea didactică și alte unități de conținut, care după părerea lui/ei, sau prin consultarea elevilor/elevelor, părinților, membrilor comunității, vor contribui la formarea competențelor specifice. În elaborarea proiectării de lungă durată profesorul/profesoara va ține cont de reperele metodologice pentru anul de studii aprobate de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării la aria curriculară educație socio-umanistică.

Activitatea de predare-învățare a programelor anuale de *Educație Economică și Antreprenorială* trebuie să țină cont de experiența elevilor/elevelor la această vârstă, de specificul clasei și al comunității locale. Pentru realizarea succesului școlar și a continuității educației economice la treapta liceală se vor utiliza atât strategii didactice propuse la treapta gimnazială, cât și completarea acestora cu diverse alte metode didactice, raportate la vârsta elevilor, sugestiilor de conținut și la îmbinarea armonioasă a metodelor tradiționale precum miniprelegerea, descrierea, explicația, conversația cu cele participativ-active—simulări pe computer sau în clasă, joc de rol, scenarii, studiu de caz, diagrama Venn, SINELG, dezbateri, proiectul, etc.

Specificul implementării programelor anuale de *Educație Economică și Antreprenorială* îl constituie prezența pe parcursul studiului a unui/unei consultant/e de afaceri (persoană care deține o afacere, care va contribui la transferul teoriei în mediul practic, în viața reală. Important este să se țină cont că această persoană va crea tipare în mintea elevilor/elevelor, astfel vor fi identificate deopotrivă femei și bărbați în egală măsură. Cea mai mare parte a activităților prevăzute pentru participarea consultantului necesită aplicarea de metode interactive-problematizarea, descoperirea dirijată, exerciții cu caracter economic, jocuri de rol, simulări. Sugestii referitor la implicarea consultantului/ei de afaceri în desfășurarea orei se conțin în Ghidurile pentru profesori și consultanți.

Activitățile din Caietul elevului/elevei oferă posibilitate profesorului/profesoarei de a apela la diverse forme de lucru-individual, în perechi, în echipă, reperi pentru diverse sarcini de cercetare atât în clasă, cât și pentru acasă: studii de caz, laboratoare economice, diverse tipuri de exerciții: grafice, de calcul, de soluționare a problemelor cu caracter economic, studiu de piață; elaborare de postere, elaborarea CV-ului, a bugetului, completarea tabelelor, etc.

Curriculum pentru disciplina *Educație Economică și Antreprenorială* pentru ciclul liceal se dorește a fi un context favorabil pentru formarea competențelor economice, integrarea acestora în modul de viață a fiecărui elev/e și dezvoltarea lor în continuare în viața reală. În același timp curriculumul în cauză dezvoltă câmpul de cercetare și experimentare al profesorului/profesoarei care are datoria și libertatea de a-și stabili propriile priorități, obiective și metode de lucru pornind de la realitatea educațională cu care se confruntă, pentru a face procesul de predare-învățare mult mai eficient.

VII. STRATEGII DE EVALUARE

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Prin intermediul evaluării profesorul/profesoara poate cunoaște progresul înregistrat de elevi/eleve sub mai multe aspecte: cunoștințe acumulate, capacități dezvoltate, atitudini și conduite formate, precum și factorii care au contribuit la formarea lor. Identificarea nivelului de dezvoltare a competențelor elevilor la un moment dat permite adaptarea unor decizii de corectare, reglare și îmbunătățire a activităților de predare și învățare.

Scopul major al evaluării didactice îl constituie susținerea și sprijinirea activității de învățare a elevilor/elevelor, a progresului învățării și cunoașterii realizate de aceștea/acestea, adică demersul de evaluare este formativ (progresiv și continuu) și sumativ. Tehnologiile de evaluare sunt la discreția cadrului didactic și se selectează potrivit finalităților evaluate. Finalitățile vizate pentru evaluarea disciplinei opționale *Educație Economică și Antreprenorială* vizează toată gama modificărilor de comportament la care sunt supuși elevii și elevele, conform unităților de competență:

- *cunoștințe acumulate: concepte, fenomene, procese, principii, legi, teorii, etc.;*
- *capacități intelectuale: definire, clasificare, raționare, argumentare, interpretare, gândire divergentă, creativitate;*
- *capacitate de utilizare a cunoștințelor: priceperi, deprinderi, tehnici de acțiune, etc.;*
- *trăsături de personalitate: atitudini, opinii, conduite, decizii, comportamente.*

Procesul de evaluare pentru disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* în învățământul liceal va fi racordat la actele normative și reglatoare în vigoare. Astfel, pentru realizarea demersului evaluativ orientat pe competențe se vor utiliza metodele și tehnicile de evaluare, produsele, formele de realizare, instrumentele adecvate recomandate de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Evaluarea presupune măsurare, posibilă doar dacă rezultatele constatate sunt supuse cuantificării riguroase. Dacă în ceea ce privește achizițiile de cunoștințe cuantificarea și măsurarea nu ridică probleme deosebite, progresele realizate sub aspect formativ (capacități intelectuale, trăsături de personalitate) sunt mai greu sau poate chiar imposibil de supus unor astfel de operații, deoarece traducerea lor în termeni de comportamente precise, direct observabile și măsurabile este mult mai dificilă. Aprecierea unor competențe nu se poate realiza prin evidențierea cantitativă a gradului în care au fost însușite deoarece ele reprezintă rezultate calitative ale învățării. Nu evaluăm competențe, ci rezultatele vizibile ale acestor competențe.

Evaluarea este centrată deopotrivă pe rezultat și pe proces. Predarea și învățarea *Educației Economice și Antreprenoriale* presupun, așadar, evaluări de tip formativ și sumativ care certifică achizițiile dobândite și fac posibilă îmbunătățirea procesului didactic. Antrenarea elevului/elevei în autoevaluări și autoaprecieri prezintă incontestabile valențe formative. Elevul sau eleva ajunge să-și formeze propria imagine de sine, dobândind mai repede conștiința progreselor realizate în studierea disciplinei și a eforturilor necesare pentru realizarea obiectivelor urmărite. Autoaprecierea contribuie la întărirea motivației intrinseci și a atitudinii pozitive față de învățare. Reușitele îl încurajează pentru continuarea studiului și aprofundarea aspectelor teoretice specifice domeniului studiat. Nereușitele trebuie astfel gestionate încât să nu descurajeze.

Pentru a realiza o evaluare eficientă, în acord cu exigențele învățământului modern, este necesară utilizarea unor tehnici diverse, capabile să asigure un control adecvat al efectelor instructiv-educative. Evaluarea trebuie să se realizeze în mod preponderent ca evaluare continuă, formativă.

Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme și instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor/elevelor.

Scopul acțiunii evaluative nu este doar de a constata progresele realizate de elevi și eleve în învățarea disciplinei de studiu, ci și de a adopta, pornind de la rezultatele constatate, decizii de corectare și ameliorare a activității de predare și învățare. Prin intermediul său se stabilește un feedback eficient, care îi permite profesorului/profesoarei să-și reajusteze predarea, iar elevilor/elevelor să-și amelioreze demersurile de învățare.

VIII. AUXILIARE DIDACTICE DE REFERINȚĂ EDUCAȚIEI ECONOMICE ȘI ANTREPRENORIALE

Suportul didactic elaborat de către Junior Achievement Moldova pentru programele anuale de *Educație Economică și Antreprenorială* este constituit din Ghidul pentru profesori și consultanți, Caietul de lucru pentru elevi/eleve, materiale suplimentare/postere, seturi pentru diverse jocuri cu caracter economic, tabele, filmulețe cu studii de caz, etc.

Ghidul pentru profesori și consultanți conține sugestii de desfășurare a orei, utilizând diverse metode și resurse didactice, oferă un scenariu detaliat al activității didactice, dar lasă loc și pentru creativitatea și flexibilitatea cadrului didactic ce implementează disciplina opțională.

Caietul elevului/elevei reprezintă un veritabil ghid de studiu pentru toți elevii și elevele ce au ales să studieze disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială*. În el pot fi găsite pe lângă exercițiile tradiționale, scheme, studii de caz, texte informative, spațiu pentru grafice, diagrame și alte produse ce urmează a fi elaborate.

Cadrul didactic ce implementează disciplina opțională *Educație Economică și Antreprenorială* are posibilitatea să utilizeze și alte suporturi didactice pe care le identifică și sunt

relevante finalităților programelor anuale implementate. Reiterăm că, competențele sensibile la gen sunt competențe specifice și transversale, care intersectează toate sau cele mai multe alte competențe de predare și educație folosite de cadrele didactice. Aceste competențe pot fi dezvoltate prin participarea la cursuri de instruire și alte evenimente de învățare pentru profesori/profesoare. Profesorii/profesoarele pot adopta tipare de auto-învățare pentru creșterea profesională.

IX. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

În limba română:

1. Balcar J., Karásek Zd., Vasilache A. ș. a. Studiu inițial în rândul angajatorilor pentru identificarea celor mai importante competențe ale potențialilor angajați. Asociația Comunelor din România. Brainstorming Consulting România și RPIC-ViP. București, 2011. 100 p.
2. BALICA, M. et all, Perspective asupra dimensiunii de gen în educație, București, Editura MarLink, 2004 http://isj.sv.edu.ro/images/Docs/Discipline/invatamnat_preprimar/2017/biblioteca/Perspective_asupra_dimensiunii_de_gen_in_educatie.pdf
3. Ciobanu L. Formarea culturii economiceelementare la preșcolarii mari. Teza de doctor. Chișinău, 2000, 148p.
4. Ciobanu L. Probleme și perspective în educația economică a copiilor. –Bălți, 2000. 40 p.
5. Ciobanu O. Didactica disciplinelor economice. <http://biblioteca-digitala.ase.ro>.
6. Georgescu G. Curriculumul de educație economică-o perspectivă comparativă. În: „Școala-moment zero pentru o societate a cunoașterii. Materialele Simpozionului Național, ediția a III-a. București 2009. <http://education.inflpr.ro>.
7. Georgescu G. Eficiența educației economice. Teza de doctor. București, 2006. <http://www.biblioteca.ase.ro>.
8. Kiyosaki R., T. Sharon L. Copil bogat, copil isteț. Startul financiar în viață. București: Curtea veche, 2002. 310 p.45.
9. Lăcătuș M.L., Lăcătuș G.P. Economie. Manual pentru clasele a X-a și a XI-a. București: Corint, 2018. 152 p.
10. Lupu M. Oportunități ale educației economice. În: Didactica Pro, 2004, Nr. 3, p. 56-60.
11. Pop A., Tănase I., Daragiu M. ș.a. Tinerii și incluziunea pe piața muncii. Nevoi, așteptări, soluții, obstacole. Proiectul: Întărirea capacității societății civile de a promova inițiative pentru incluziune socială. Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 –2013. 74 p.
12. Proiectarea lecțiilor de economie, Ghidul profesorului. București: CREE, 2007. 77 p.
13. Sarivan L. Predarea –învățarea interactivă centrată pe elev. București: Educație 2000+, 2009. 94 p.
14. Vlas V. Să educăm gospodari grijulii, Educație, București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1996

În limba engleză:

1. Aflateen. Manual, Social and Financial Education for Youth, Sarphatistraat 7 | PO Box 15991 | 1001 NL Amsterdam, 2010. 305 p.
2. Detailed Work Programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe –Council of the European Union, Brussels, 20 February 2002; COM (2001) 501 final. NCEE-Survey of The States Economic and Personal Finance Education in our Nation's Schools in 2004, A Report card, march 2005. www.ncee.net.
3. Non-Formal Education Manual, A Manual for Facilitators on Child Social & Financial Education, Sarphatistraat 7 | PO Box 15991 | 1001 NL Amsterdam, 2010. 154 p.
4. Scauso D. The Child and Youth Finance Movement: Promoting Financial Inclusion for Children and Youth, Cases Studies for a School-based Approach. OECD-BSP Asian Seminar for Financial Education and Financial Inclusion: Addressing the Upcoming Challenges. September 12th, 2012. <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-BSP.pdf>.

În limba rusă:

1. Володина М. Б. Формирование экономических представлений у младших школьников// Молодой ученый, 2014. №6, с.684-685.
2. Коршун А. Г. Актуальность экономического воспитания подростков в условиях современной системы образования.2013.ББК: Ч420.05; УДК: 37.035.3.
3. Любимов Л., Рывкина Р. Концепция структуры, содержания и организации экономического образования в полной средней школе. В: Экономика в школе, 2002, No 3, с. 14–28.
4. Максимова В. Межпредметные связи в учебно-воспитательном процессе современной школы. Москва: Просвещение, 1987. 94 с.74.
5. Попов В. Экономическое воспитание школьников. // Образование.2008.No1,с.84-89.11.с.221-228 .
6. Юсупова С.Г. Теоретические основы экономического воспитания младших школьников во внеурочной деятельности // Фундаментальные исследования. 2014. No 1,с.143-146.